

Motion till riksdagen
2024/25:55

av **Hanna Gunnarsson m.fl. (V)**

Ett kärnvapenfritt Sverige

1 Innehållsförteckning

1 Innehållsförteckning	1
2 Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3 Ett kärnvapenfritt Sverige.....	2
4 Kärnvapen och Nato	3
4.1 Sverige ska kräva garantier från Nato vad gäller kärnvapen	4
5 Nedrustning	5
5.1 FN:s konvention om förbud mot kärnvapen	5
5.2 Kärnvapenfria zoner	6

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör anta en nationell lagstiftning som förbjuder införsel, lagring och transitering av kärnvapen på svenskt territorium i både freds- och krigstid och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom Nato ska driva no first use-principen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inte ska ställa sig bakom att kärnvapen har en avskräckande förmåga och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, i arbetet inom Nato, inte ska vara del i nuclear sharing och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige aldrig ska delta i Natos övningsverksamhet som inkluderar övning i användandet av kärnvapen såsom Snowcat och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, i arbetet inom Nato, inte ska ingå i Nuclear Planning Group och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska förbehålla sig rätten att inte stödja Natos uttalanden om kärnvapen och i alla typer av samarbeten med Nato aktivt bör använda sig av fotnoter för att markera avståndstagande från kärnvapen och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige omgående ska signera FN:s konvention om förbud mot kärnvapen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska kräva garantier från Nato om rätten att inte stå bakom Natos uttalanden om kritik mot FN:s konvention om förbud mot kärnvapen och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör driva på för kärnvapenfria zoner i vårt närområde och tillkännager detta för regeringen.

3 Ett kärnvapenfritt Sverige

I dag, snart 80 år efter att atombomberna fälldes över Hiroshima och Nagasaki med fasansfulla konsekvenser, är kärnvapen fortfarande en viktig del i många länders försvarsdoktrin. Idén om avskräckning som metod leder till kapprustning och terrorbalans. I sin årsbok för 2023 konstaterar fredsforskningsinstitutet Sipri att antalet operativa kärnvapenstridsspetsar ökar. Samtliga av de nio kärnvapenstaterna fortsätter att modernisera sina kärnvapen och om inte de diplomatiska trenderna vänder står världen inför ett nytt och farligt skede. Den spända relationen mellan Ryssland och Natoländer med kärnvapen som följer av Rysslands krig mot Ukraina riskerar att bidra till en ökad tilltro till kärnvapnens avskräckande förmåga med upprustning och terrorbalans som följd. Putins hot om att använda kärnvapen i kriget mot Ukraina måste tas på allvar. USA och Ryssland innehar tillsammans 90 procent av alla kärnvapen, och antalet stridsspetsar i aktivt militärt lager förblev under 2021 på en stabil nivå. Den 21

februari 2023 meddelade Putin att Ryssland tills vidare pausar sitt deltagande i Start-avtalet om kärnvapennedrustning med USA. Även Natoländerna Storbritannien och Frankrike innehar kärnvapen. Storbritannien lade i början av 2021 om den tidigare policyn att minska landets kärnvapenarsenal och har i stället höjt det planerade taket för antalet kärnvapen. Frankrike har offentliggjort ett program för att utveckla en tredje generation atomdrivna ubåtar med kärnvapenbestyckade ballistiska robotar. Kina har en offensiv utökning av sina kärnvapenlager.

Sverige ska inte vara en del av kärnvapenkapprustningen. I en intervju i Sveriges Radio P1 (13/5 2024) om bl.a. det s.k. DCA-avtalet öppnar statsminister Ulf Kristersson för kärnvapen på svensk mark vid en krigssituation. Det är ett chockerande ställningstagande. Enligt en Novusundersökning på uppdrag av Svenska Läkare mot Kärnvapen i december 2023 vill en klar majoritet av svenskarna se ett skriftligt förbud mot kärnvapen i Sverige. Att regeringen helt utan en folklig debatt öppnar upp för användandet av vår tids värsta massförstörelsevapen är minst sagt anmärkningsvärt. I en tid när gränserna mellan krig och fred suddas ut och gråzonsproblematik och hybridkrigföring präglar pågående konflikter blir det också otydligt vad som menas med en krigssituation.

Det ska inte råda några oklarheter kring Sveriges ställningstaganden när det gäller kärnvapen. Sverige ska förbli en kärnvapenfri stat.

Sverige bör anta en nationell lagstiftning som förbjuder införsel, lagring och transitering av kärnvapen på svenskt territorium i både freds- och krigstid. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 Kärnvapen och Nato

I och med Sveriges inträde i Nato den 7 mars 2024 förändrades i praktiken den svenska hållningen till kärnvapen. Kärnvapen är en bärande del av Nato och Nato är en kärnvapenallians i bemärkelsen att amerikanska kärnvapen utgör den yttersta garantin för de allierades säkerhet. Ett medlemskap i Nato innebär ett åtagande till organisationens kärnvapendoktrin. I regeringens proposition Sveriges medlemskap i Nato (prop. 2022/23:74) går att läsa:

Som Natomedlem kommer Sverige att bidra solidariskt till hela Natos säkerhet. Ett medlemskap i Nato omfattar ett åtagande till organisationens kärnvapendoktrin och den strategiska avskräckningen. Sverige kommer att omfattas av Natos operationsplanering och förmågeplanering och bidra till Natos avskräcknings- och försvarsåtgärder. Sverige kommer att omfattas av samrådsskyldigheten och de ömsesidiga försvarsgarantierna i enlighet med artiklarna 4 och 5 i nordatlantiska fördraget.

Sverige hade från början kunnat vara tydligt med att vi inte kommer att tillåta kärnvapen på svenskt territorium. I stället har nuvarande och föregående regering slagit fast att Sverige ställer upp på allt. Den 5 juli 2022 överlämnade dåvarande utrikesminister Ann Linde (S) en avsiktsförklaring till Nato där det framgår att ”Sverige accepterar Natos inställning till säkerhet och försvar, vilket inkluderar den avgörande roll som kärnvapen spelar, och har för avsikt att delta fullt ut i planeringsprocessen för Natos militära struktur och försvar, samt är berett att sätta in styrkor och förmågor för alla alliansens uppdrag”. Vänsterpartiet har återkommande krävt att Sverige ska sätta upp förbehåll om kärnvapen, något som både den socialdemokratiska och den moderatledda regeringen med stöd av Sverigedemokraterna avvisat. Inte heller i samband med det avtal om

försvarssamarbete (DCA-avtalet) med Amerikas förenta stater som riksdagen röstade igenom i juni 2024 krävdes några garantier mot amerikanska kärnvapen på svenskt territorium.

Inom Nato saknas principen om ”no first use”. Det innebär att Nato inte utesluter att man vid en konflikt är den part som först använder sig av kärnvapen. Det gör att hotet om kärnvapen alltid är överhängande.

Sverige ska inom Nato driva principen om ”no first use”. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.1 Sverige ska kräva garantier från Nato vad gäller kärnvapen

Sverige ska aldrig vara med och planera, förbereda eller öva på att använda kärnvapen. Vänsterpartiet beklagar att regeringen inte gjorde några sådana markeringar i samband med anslutningsförfarandet. Våra grannländer Danmark och Norge gjorde t.ex. sina uttalanden om kärnvapen i samband med anslutningen. Det går inte att bortse från att ett svenskt medlemskap i Nato även innebär ett deltagande i Natos struktur för kärnvapen-användning. De militärstrategiska behoven är i ständig förändring. Det har inte minst Rysslands anfallskrig mot Ukraina visat. Vi menar därför att Sverige omgående bör kräva garantier från Nato vad gäller kärnvapen.

Förespråkarna av kärnvapen argumenterar att kärnvapen är avskräckande. Det är ett mycket kortsiktigt perspektiv. Att länder tävlar med varandra i kärnvapenkapprustningen ökar osäkerheten och är knappast ett sätt att bygga fred och trygghet. Ett exempel är hur Kina nu drastiskt utökar sin kärnvapenarsenal för att komma upp i de volymer USA och Ryssland har.

Sverige ska inte ställa sig bakom att kärnvapen har en avskräckande förmåga. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Inom Nato förekommer s.k. kärnvapendelning eller nuclear sharing, där stater fria från kärnvapen ändå har kärnvapen utplacerade på sitt eget territorium. Det gör att amerikanska kärnvapen finns i både Belgien, Italien, Nederländerna, Tyskland och Turkiet. Länder som Finland, Litauen och Spanien har nationell lagstiftning mot kärnvapen. I Finland är det enligt lag t.ex. förbjudet att införa kärnladdningar samt att framställa, inneha och spränga sådana. Inom det finska utrikesutskottet råder konsensus om att lagstiftningen gäller i förhållande till Nato och även täcker in situationer där ett Natolands fartyg eller flygplan skulle ha behov av att röra sig inom Finlands territorium (Finlands riksdag, betänkande UtUB 16/2022 rd).

Sverige ska, i arbetet inom Nato, inte vara del i nuclear sharing. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För Vänsterpartiet är det självklart att Sverige inte ska understödja användningen av kärnvapen. Nato kommer sannolikt att begära ett taktiskt stöd till kärnvapenuppdraget. Det kan handla om att delta i den återkommande övningen Steadfast Noon som en del av det som kallas Snowcat (Support of Nuclear Operations With Conventional Air Tactics). Där skulle Sverige t.ex. kunna komma att bidra med konventionellt luftstöd vid insatser med kärnvapen.

Sverige ska aldrig delta i Natos övningsverksamhet som inkluderar övning i användandet av kärnvapen såsom Snowcat. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Natos högsta organ för kärnvapenfrågor är Nuclear Planning Group (NPG). Alla medlemsländer deltar oavsett om man själv hyser kärnvapen eller inte. Bara Frankrike har valt att ställa sig utanför. Gruppen behandlar bl.a. strategiska frågor rörande militäralliansens kärnvapen. Sverige bör som en röst mot kärnvapen markera och inte delta i NPG. Även om Frankrike har egna kärnvapen och står utanför NPG på andra grunder än Sverige bör göra, visar Frankrikes undantag att det är fullt möjligt.

Sverige ska, i arbetet inom Nato, inte ingå i Nuclear Planning Group. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige ska förbehålla sig rätten att inte stödja Natos uttalanden om kärnvapen och bör i alla typer av samarbeten med Nato aktivt använda sig av fotnoter för att markera avståndstagande till kärnvapen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Nedrustning

Kärnvapen är ett fruktansvärt massförstörelsevapen med oerhörda konsekvenser. Man brukar skilja mellan strategiska och taktiska kärnvapen. Även om det inte finns några tydliga gränser brukar det lite slarvigt beskrivas som att strategiska kärnvapen är till för avskräckning och för att användas mellan kontinenter, medan taktiska kärnvapen snarare används på slagfältet. Oavsett vilka kärnvapen man pratar om är effekterna förödande. De humanitära konsekvenserna går inte att överblicka. De direkta och långsiktiga effekterna av ett enda kärnvapen är oerhörda och i sig skäl nog att förbjuda dem. Konsekvenserna vid ett kärnvapenkrig är så omfattande att hela jordklotet påverkas med en kraftig avkylning, missväxt och massdöd. Kärnvapen kan inte likställas med konventionella vapen.

Sverige ska vara ett land som står upp mot kärnvapen. Som arbetar aktivt med ökad kontroll och nedrustning. Sverige ska ta alla tillfällen att arbeta för att FN:s konvention om förbud mot kärnvapen (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, TPNW) ska bli verklighet.

5.1 FN:s konvention om förbud mot kärnvapen

Regeringen har genomgående behandlat kärnvapenfrågan svepande. I samband med Sveriges anslutning till Nato skrev regeringen i sin proposition Sveriges medlemskap i Nato (prop. 2022/23:74) att Sverige fortsatt kommer att vara engagerat i rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning. Både nuvarande och föregående regerings oförmåga att ratificera och därmed slutgiltigt skriva under FN:s konvention om förbud mot kärnvapen visar någonting annat. Självklart blir det betydligt svårare att som land driva frågor om nedrustning av kärnvapen om man ingår i en militärallians vars själva grundpelare bygger på möjligheten att använda kärnvapen. Så länge stormakter och försvarsallianser bygger sin säkerhetspolitik på kärnvapenavskräckning hotas mänskligheten av en total förödelse.

Ibland kan man få höra från kärnvapenförespråkare att FN:s konvention om förbud mot kärnvapen står i motsättning till icke-spridningsavtalet (NPT). Det stämmer inte. Medan NPT syftar till att förhindra spridningen av kärnvapen syftar FN:s konvention om förbud mot kärnvapen till att helt förbjuda dem. På så sätt är de komplement till

varandra. Att Sverige har skrivit under NPT är alltså inget hinder för att även skriva under FN:s konvention om förbud mot kärnvapen. Tvärtom vore det ett naturligt steg på vägen mot en värld utan kärnvapen.

Vänsterpartiet menar att Sverige självklart ska skriva under FN:s konvention om förbud mot kärnvapen för att fortsatt tillhöra de länder som tydligast förespråkar en kärnvapenfri värld. Det stöds också av den svenska befolkningen. Fyra av fem svenskar vill att Sverige skriver under ett kärnvapenförbud, enligt Svenska FN-förbundet.

Sverige ska omgående signera FN:s konvention om förbud mot kärnvapen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige ska kräva garantier från Nato om rätten att inte stå bakom Natos uttalanden om kritik mot FN:s konvention om förbud mot kärnvapen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.2 Kärnvapenfria zoner

Överenskommelser om kärnvapenfria zoner är ett av de allra mest effektiva verktygen mot kärnvapen och mot kärnvapenspridning. Om länder kan vara förvissade om att andra stater inte håller kärnvapen dämpar det viljan att skaffa egna. Stora delar av världen omfattas redan av kärnvapenfria zoner/zoner fria från massförstörelsevapen. Det gäller exempelvis Latinamerika, Afrika, Centralasien och Antarktis. Fler zoner globalt skulle bidra till en säkrare värld.

En kärnvapenfri zon i Sveriges närområde vore inte bara ett säkerhetspolitiskt riktigt beslut utan också en viktig markering för fred och kärnvapennedrustning gentemot världssamfundet. Sådana kärnvapenfria zoner skulle kunna vara Norden, Arktis och Östersjön.

Sverige bör driva på för kärnvapenfria zoner i vårt närområde. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Hanna Gunnarsson (V)

Andrea Andersson Tay (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Kajsa Fredholm (V)

Håkan Svenneling (V)